

דברי חיזוק
באמונה ובטחון ועוז
על פרשיות השבוע

ויאמר אליהו

מאת הרב אלי מאיר סמיט שליט"א

ישיבת רבי חיים עוזר « 058-323-1459 | 347-897-9968 »

בס"ד

שמירת שבת מכל נדנוד חשש חילולה, בכוחה להוציא לאור משפטינו לשנת גאולה וישועה!!!

התקיעה מצוות עשה כמו כל המצוות אשר בהעדרה יענש על בלי קיומו אותה וכי אניס רחמנא פטריה, רק היא כמו רפאות תעלה, ולזכרון אתי, וכמו מכפר ביוהכ"פ, וכמו שאמרו כיון דלזכרון אתי כמאן דאתי בפנים וכו'. ונמצא, החולה אם באונס לא יקח מזור ורפואה האם יתרפא, כי כשנעדר הזכרון שופר שמכנסת זכרונות ישראל לאביהן שבשמים, תו החולי בלא מזור ורפואה וקטרוג השטן במקומו. [ועיין חו"מ סימן כ"א בש"ך בזה באונסא כמאן דעביד, דאם נתחייב ע"מ שיעשה פלוני ולא עשה באונס ג"כ אינו חייב].

כלומר, מה שחז"ל אמרו שהשנה רעה בסופו אם לא תקעו בתחילתה, אפי' לא תקעו מחמת אונס, אין זה מחמת עונש על זה שלא תקעו, שהרי היה אונס. אלא זהו כמו רפואה לחולה, שכמו שהחולה לא יתרפא ממחלתו גם אם הסיבה שבגללה לא לקח את תרופתו היתה מחמת אונס, עדיין במציאות לא לקח את התרופה ואיך יתרפא. כמו"כ כשלא תקעו שופר בראש השנה, אפי' זה מחמת אונס, עדיין אין לכלל ישראל את ה'תרופה' שיכניס את זכרונותיהם לפני ולפנים, ויש מקום להשטן לקטרג, וכתוצאה מכך השנה רעה בסופו.

המשך חכמה ממשיך ומסביר ברעיון נפלא מדוע שונה כשלא תקעו בראש השנה מחמת שחל בשבת, שלא צריכין לחשוש לשנה רעה בעקבותו. וכותב בזה"ל: "אולם בשבת, דאחד המיוחד ממצוות שופר הוא לתקוע בשופר של איל להזכיר זכות העקדה, שופר של איל, כמו שאמרו פ"ק דר"ה, והתקיעה מכניסה זכות ישראל, מה שנחלו מיצחק למסור עצמם לחרפה ולמכה ולביזה עבור שם השי"ת כי נקרא עליהם, זהו זכות עקדה שבניו עוקדים כל תאוותיהם והרגשותיהם ושאלות החיים על מוקד אהבת השם ותורתו".

"והנה ידוע, כי בני ישראל והשי"ת המה כשני אוהבים נאמנים, אשר כל אחד חושש על כבוד רעהו. וזהו תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו, מי קעמך ישראל (דברי הימים א' יז, כא), והשי"ת אמר נקם נקמת בני ישראל מאת המדבירים (במדבר לא, ב) ומשה אמר לתת נקמת ה', וכיו"ב הרבה".

"לכן, אחרי אשר ידוע לנו גודל התועליות ממצוות שופר אשר אם יבוטל אף באונס, הסכנה גדולה, ובכ"ז אמרו ישראל פן יבולע חלילה למצוות שבת אשר מעיד על קדושת שמו יתברך כי חידש עולמו מן האין הגמור, יהי מה, יעבור עלינו מה ויתקדש שמו יתברך, יקטרג השטן ולא יכנס זכרונינו לאבינו שבשמים לטובה, אך לא יבולע לשבת המעיד על קדושת שמו יתברך, פן יעביירו ד' אמות ברה"ר ויתחלל שבת חלילה וכו', ועוקדים כולם עבור קידוש שמו יתברך. וכיון שכן, הרי זה גופי' מה שאין אנו תוקעים בראש השנה שחל בשבת זה גופי' עקדה רוחנית מופלגת, ומועיל לרצות אותנו כמו שמרצה זכרון שופר. ודוק", עכ"ל.

« ר"ה שחל בשבת סימן טוב או להיפך ח"ו? »

בספר מנחת עני (פרשת האזינו), כותב מאמר יפה להבינו גודל אחריותנו בראש השנה שחל בשבת, וז"ל: "...יש לחקור אם ראש השנה בשבת אם זה סימן טוב. ובזה מצאנו ששנים שרעות ביותר ושנים שטובות ביותר היה

« מדוע הסתכנו חז"ל בביטול ה'תקיעות' בר"ה שחל בשבת? »

כתוב בתורה הק' דבר אל בני ישראל לאמר בהחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש (ויקרא כג, כד). מכאן סמכו חז"ל (ר"ה טז): שאין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת. ומבאר הגמ' הטעם, שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעביירונו ד' אמות ברשות הרבים.

והנה הדבר לכאורה תמוה, כי ידוע דביום הדין הוא זמן שהשטן מקטרג על כלל ישראל, ומתפקידי השופר לעררב את השטן, וכמו שאמרו חז"ל (שם טז): "למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לעררב השטן", ואם השטן מקטרג ח"ו, הרי עם ישראל נמצא בסכנה גדולה. וא"כ מדוע באו חז"ל לבטל כליל את התקיעות בשבת ולהכניס את כלל ישראל בספק סכנה, וכל זה רק משום חשש שאולי יהיה אחד מבין כלל ישראל שיעבור עבירה בשוגג, האם משום כך צריך כלל ישראל להיות בסכנה ח"ו מקטרוג השטן.

וכדי להבין את עומק התמיהה, צריך להקדים במאמרי חז"ל על מהותה של מצות השופר. בחז"ל הק' מבואר שמצוות תקיעות שופר אינה רק מצוה מסוימת שחובה לקיימה בראש השנה, אלא תקיעות שופר מהוה חלק מעצם מהותו של עבודת ראש השנה, והוא חלק בלתי נפרד משאר חלקי העבודה של ראש השנה, וכמו שאמרו חז"ל (ר"ה טז): "אמר הקב"ה, אמרו לפני מלכויות זכרונות ושופרות, מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר".

ועוד אמרו חז"ל בטעם שאין תוקעין בשופר של פרה, משום שאין קטיגור נעשה סניגור, ופרה הרי היא האמא של העגל, ולא רוצים להזכיר את העגל ביחד עם השופר שבה לסנגר על כל ישראל. ואע"פ שלכאור' דין זה לא נאמר אלא בבגדי זהב של כהן גדול שנכנס לפני ולפנים, ואילו שופר עבודתו מבחוץ הוא, ולמה ייאסר, עכ"ז מבארת הגמ' שכיון ד'לזכרון הוא' כבפנים דמי, ופרש"י, 'כיון דלזכרון קאתי, כבגדי כהן גדול שלפנים דמי' (ר"ה כ"ו ורש"י שם).

הרי שעבודת התקיעות שופר בר"ה כמוה כעבודתו של הכהן גדול לפני ולפנים בעצם יום הכפורים, וא"כ התמיהה מוכפלת ומתעצמת שבעתיים, היאך ביטלו חז"ל ביום הדין האיום והנורא הזה, שכל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון, מצוה גדולה זו, שכל זכותם של ישראל תלויה בה, והכל בגלל חשש רחוק, שמא יימצא פעם יהודי אחד בעולם שישכח ויישכח במלאכה אחת בשבת בשגגה.

« מה ההבדל בין תקיעות שלא נתקעו מחמת אונס לבין מחמת שחל ר"ה בשבת? »

בדברי המשך חכמה מצינו רעיון נחמד המיישב את תמיהתנו הזו. המשך חכמה מבאר וכותב (אמור ביד"ה זכרון תרועה יהיה לכם) בזה"ל: "הנה בראש השנה אמרו (טז): 'כל שנה שאין תוקעין בתחילתה מרעין לה בסופה' וכו'. ופירש בה"ג לאו דמקלע בשבתא, אלא דאיתיליד אונסא. הכונה, כי אין

הדברי יואל (דרשה תש"ג), מדייק בפסוקים, דבפרשת אמור כתוב בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ יִהְיֶה לָכֶם שְׁבֻתוֹן זָכוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ (ויקרא כג, כד), ולהלן בפרשת פינחס כתוב וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם (במדבר כט, א). וצ"ב, מדוע בפרשת אמור כלל הכל יחידו 'זכרון תרועה' עם 'מקרא קודש', ובפרשת פינחס חילק אותו לשנים, קודם כל 'מקרא קודש' יהיה לכם, ואח"כ 'יום תרועה' יהיה לכם.

ומבאר ע"פ משל, לאחד שעמד לפני משפט, והי' עלול להיות נשפט בגזר דין קשה ח"ו. ומובן, שבעמדו למשפט הי' מלא פחד ורתת, כי מי יודע איך יפול דבר המשפט. והנה, בראותו את המצב שהמליצים ופרקליטים טובים מועטים המה, והשופטים מתכוננים להוציא עליו גזר דין קשה, התחיל להתחנן לפניהם, במטותא מינייכו תמתינו לי עוד יום אחד להביא עוד ראיות ועדות לדברי, ומחר אבוא עמהם לפני השופטים ומהם תראו איך שהצדק אתי ותוציאו לצדק דיני.

הנמשל מובן, דידוע מ"ש ב**זוה"ק** (פרשת פינחס) וב**כתבי האריז"ל** (פע"ח שכ"ד פ"א), דיום א' דר"ה הוא דינא קשיא ויום ב' דר"ה הוא דינא רפיא. ומובן, כי ביום א' שבו דנים בדינא קשיא אז גדול הפחד על כל אחד ואחד פי כמה מיום השני, כי מי יאמר זכיתי לבי וטהרתי מחטאי, ומי יודע אם יוכל לצאת זכאי מיום הדין הנורא הזה.

אמנם בשאר שנים כשחל בחול ותוקעין בשופר, הרי סגולת השופר להמתיק הדין ולהפכו לרחמים, כמ"ש רז"ל (במד"ר פ' אמור פכ"ט ועוד בכ"מ). אבל כשחל להיות בשבת ואין תוקעין בו בשופר, אזי אנו מתחננים לפני הקב"ה שיחוס עלינו ולא יוציא את הפסק דין שלנו היום, אלא ימתין לנו עד למחרת שאז נתקע בשופר, וע"י עבודה זו נוכל לצאת זכאי בדין. וביום השני שהוא דינא רפיא, אז יכולין לצאת זכאי בדין אף שאינו זכאים כל כך.

ונמצא דע"י מה שתקנו לנו חז"ל שלא לתקוע בשופר ביום א' דר"ה שחל להיות בשבת, עי"ז מגיע לנו טובה גדולה, שע"י יתעכב הוצאת הפס"ד עד יום השני שתוקעין בו בשופר ואז הוא כבר דינא רפיא.

ועפ"ז מובן שינוי הלשון בהני קראי הנ"ל. דהנה חז"ל דרשו (בגמ' ר"ה כט, ובמד"ר פ' אמור) דקרא דזכרון תרועה קאי על ר"ה שחל להיות בשבת, דאין תוקעין בו, והוא רק זכרון תרועה. ויום תרועה קאי על ר"ה שחל להיות בחול.

והנה, 'מקרא קודש' פירושו שהוא יום טוב, וביום שאדם מפחד מגזר דין קשה, קשה לו לשמוח כ"כ, וה'מקרא קודש' עלול ליפגם ח"ו. וע"כ בר"ה שחל להיות בשבת שהוא רק 'זכרון' תרועה, אז הוא באמת יום טוב לישראל, דעי"ז הרי דוחין את הפסק דין עד למחרת, ונמתק הדין מעלינו, ולכן יכול לכלול 'מקרא קודש' ביחד עם 'זכרון תרועה' כי הם אינו מעכבים וסותרים זה את זה, ולכן בפרשת אמור כתוב יִהְיֶה לָכֶם שְׁבֻתוֹן זָכוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ.

משא"כ כשהוא 'יום' תרועה, דהיינו כשחל ראש השנה בחול, דאז דנים ביום א', שהוא דינא קשיא, אז אין היו"ט כל כך בשלימות מחמת שהוא יום פחד ורעדה, וע"כ לא כלל הכתוב יום תרועה עם מקרא קודש, אלא חילקם לשני חלקים מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם ואח"כ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם.

היוצא לנו מכל הנ"ל, שאם נשמר שבת כהלכתו גם בראש השנה שחל להיות בשבת, ולא נתקע בשופר, אז זה נחשב למסירת נפש כדברי המשך **חכמה**, ואז זה ייחשב גם כבת זוג מליצת יושר ראויה לישראל כדברי **המנחת עני**, ורק באופן כזה יש לנו תועלת גדולה בזה שדוחין את יום הדין ליום השני שהוא דינא רפיא, כדברי **הדברי יואל**. ושלש הפירושים עולים יפה בקנה אחד.

ראש השנה בשבת, דשני שנים שנחרב בית המקדש היה ר"ה בשבת כמו דאיתא ב**ירושלמי** (פ"ד דתענית) וכו'.

"בשנים שיותר טובות מצינו שמחילת עון העגל היו בשנה שחל ר"ה בשבת, וכן הקמת המשכן (דביום חמישי יצאו ישראל ממצרים כדורשינן בשבת פרק ט כדכתבו התוס' במרובה פ"ב ע"ש), וכן בשנה שנכנסו לארץ היה ג"כ בשבת, שמשנה מת בשבת ז' אדר. אם כן ר"ח אדר יום א' והוי ר"ה בשבת, (ועיין תוס' מנחות ל וכן הרא"ש בערבי פסחים).

"ויובן זה במשל. שר אחד בעבודת המלך חטא והמלך קצף עליו עד מאוד וצוה להשופטים לדונו כפי שורת הדין. וילך השר לבקש לו מליצים היותר טובים שיעמדו לו בשעת דינו, אבל המליצים שמטו להם אחד אחד ולא נשאר איש שרצה לקבל עליו המשורה הזאת, באמרם כי אין לו התנצלות ואחת דתו להעניש.

"והשר, כי בראותו שאין איש עומד לו בשעת דחקו ויצר לו מאוד והגיד לאשתו את כל הדברים האלה. ותנחמהו אשתו ותאמר אליו, למה פניך נופלים ומה לך פנות אל המליצים, הלא אנכי יוצא ובא בחצר בית המלך הפנימית, השקט ושמע, אנכי אדבר לך אל המלך ואל השופטים. ויהי כן כאשר אמרה, וכשהגיע יום הדין ותעמד האשה למליצה טובה בצד אישה ומשפט השר נחרץ לזכותו.

"ואך ימים מועטים עברו, והנה גם שר אחר בעבודת המלך חטא כחטא שר הראשון, וגם אותו צוה המלך להתיצב לפני השופטים שיעבור עליו המשפט. ויאמרו לו אוהביו, לך נא ובקש לך איש שימליץ בעדך לפני השופטים. והשר בזכרו כי זה זמן קצר אשר גם חבירו צדק בדין, צחק להם והשיב, הלא גם לאשתי מכירים רבים בחצר בית המלך, גם היא תדבר טוב עלי אל המלך והשופטים, וגם אני אצא נקי.

"אמנם השר האחרון הזה היה איש זעף וקצף, ולא שמר כראוי אהבת וכבוד אשתו, ובחמתו קם והכה אותה מכות אכזריות עד אשר נשארו סימני אכזריותו בחוץ לעין כל. ובכל זאת האשה הלכה עמו אל הבית דין להמליץ בעדו לפני המלך.

"אכן אך פתחה פיה לדבר, והמלך בראותו צרובה המכה על פניה, שאלה מה זה ועל מה זה, ותתחלחל האשה, וענתה כך וכך כדי לבקש אמתלא לאישה ולא הצליח בידה. ויען אחד העומדים שם ויאמר, הלא הם הסימנים ממכות אישה האכזרי. ויתמה המלך מאוד וידבר אל האשה, לאיש אשר אלה לו נעשית סניגור, הלא רק לקטיגור תוכל להגיש לפנינו. ומשפט השופטים יצא להרשיע את השר ולהענישו.

"ובזה יתבאר איך ראש השנה שחל בשבת פעמים לטובתנו ופעמים שהוא סימן רעה ח"ו, כי ישראל שחטאו כל השנה, בעלות קול השופר ביום הדין מצפים שבתקיעתנו יעורבב השטן וזכות התקיעות יהיו לסניגור, וכל זה כשחל ראש השנה בחול אבל כשחל בשבת איך ימצא לנו זכות להצדיקנו ביום הדין. אכן לזה בא השבת - שהיא בת זוגה לישראל כמה שאמרו רז"ל (בר"ר פרק י"א) - להיות סניגור בעדינו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, והשבת יוצאת ובאה לפני כסא כבודו, כדכתיב בְּיַיִן וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הַיָּעֲלֵם (שמות לא, יז), ובזכות שישראל משמרים השבת כראוי הקב"ה מוחל עונותיה.

"אבל כל זה דוקא כל זמן שישראל מקיימין את השבת, אבל כשאין משמרים את בת זוגם כראוי, ואדרבא מחללין את כבודה ברבים רח"ל, איך תעשה השבת סניגור להצדיק משפטינו הלא תעשה קטיגור. ועל כן, אמנם כשאסרו חז"ל לתקוע בשבת הוי כדי להרחיק מחילול שבת משום גזירה שמה יעביירו ד' אמות ברשות הרבים, אבל מי שמחלל כל השנה את השבת בטלטול, הלא אז לא לבד שלא נעשה סניגור לפנינו אלא אחרי שלא עירבב שטן שוב צריכים לדאוג לדברי רבי יצחק כל שנה שאין תוקעין בתחלתה מריעין לה בסופה, עכ"ד.